

ARHEOLOŠKO ISTRAŽIVANJE NA LOKALITETU ŠOPOT – CRKVINA 2024. GODINE

Archaeological research at the site of Šopot – Crkvina in 2024

Lokalitet Crkvina nalazi se u selu Šopotu kod Benkovca. Smješten je na južnoj padini Grubića glavice nedaleko od istoimenog izvora vode i željezničke pruge. Prva istraživanja na lokalitetu Crkvina započela su 1928., kada su otkriveni ostatci crkve i groblje te dijelovi oltarne ograde s imenom kneza Branimira iz druge polovine 9. stoljeća na osnovi čega je bila datirana i crkva (Delonga, Burić 1986: 165). Revizijska istraživanja lokaliteta proveo je Muzej hrvatskih arheoloških spomenika od 1984. do 1986. godine, kada je istražen prostor crkve i grobovi uokolo nje, a pronađena je i veća količina kamenoga crkvenog namještaja (Delonga, Burić 1984; Burić 1986; Delonga, Burić 1987; Burić 2006).

Crkva posvećena sv. Jeri (Bačić 1989: 107) longitudinalna je jednobrodna građevina s trapezastom apsidom na istočnoj strani te nartekсом ispred ulaza na zapadnoj strani. Nakon istraživanja njezini ostatci su konzervirani. Istraženi grobovi na osnovi nalaza i pogrebnih običaja datirani su

The site of Crkvina is located in the village of Šopot near Benkovac. It is located on the southern slope of Grubića glavica, not far from the water source of the same name and the railway line. The first excavations at the Crkvina site began in 1928, when the remains of a church and a cemetery were discovered, as well as parts of a chancel screen with the name of Duke Branimir dating the church

to the second half of the 9th century (Delonga, Burić 1986: 165). Revision excavations of the site were carried out by the Museum of Croatian Archaeological Monuments from 1984 to 1986, when the area of the church and the graves around it were investigated,

and a large quantity of stone church furniture was also found (Delonga, Burić 1984; Burić 1986; Delonga, Burić 1987; Burić 2006).

The church dedicated to Sv. Jere (*St. Jerome*) (Bačić 1989: 107) is a longitudinal single-nave building with a trapezoidal apse on the eastern side and a narthex in front of the entrance on the western side. Its remains were preserved after research. The inves-

Karla GUSAR

kgusar@unizd.hr

Marin ĆURKOVIĆ

ravnatelj@muzej-benkovac.hr

Položaj crkve i groblja (foto: J. Šućur)
Location of the church and cemetery (photo: J. Šućur)

u 13. i 14. stoljeće (Delonga, Burić 1986: 165).

Najnovija sustavna istraživanja započela su 2016. godine pod vodstvom Zavičajnog muzeja u Benkovcu u suradnji s Odjelom za arheologiju Sveučilišta u Zadru. Do sada su provedene četiri kampanje arheoloških iskopavanja (2016., 2018., 2019., 2023.) i jedna kampanja geofizičkih istraživanja (2017.) tijekom kojih je ustanovljeno da je riječ o barem dvama horizontima grobova od kojih stariji pripada ranomu srednjem vijeku, što je potvrđeno nalazima jednojagodnih naušnica, dok mlađi vjerojatno potječe iz 13.-14. stoljeća (Ćurković 2017).

Istraživanja 2024. godine nastavila su se na ona iz prošlogodišnje kampanje, zapadno od crkve. Voditelj istraživanja bio je Marin Ćurković iz Zavičajnog muzeja Benkovac, zamjenica Karla Gusar s Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru, a članove stručne ekipe činili su Jure Šučur i Marina Šimičić s Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru te studenti arheologije Sveučilišta u Zadru: Fran Mlinarić, Barbara Stepić, Nada Matković, Laura Šinković, Marko Antonio Anić, Jura Mašić, Duje Galić, Gabriela Puškar, Marin Masle, Ana Knez, Pia Hawlina i Magdalena Prankić.

Prostor istraživanja obuhvatio je sedam kvadrata, koji se nastavljaju na kvadratnu mrežu koju su 80-ih godina 20. stoljeća postavili djelatnici MHAS-a s kvadratima veličine 4 x 4 m. Nastavljeni su radovi oko groba 70 koji je istražen 2023. godine (Gusar, Ćurković 2023). Riječ je o grobu koji je bio smješten unutar konstrukcije od velikih, okomito postavljenih kamenih ploča. Dužina konstrukcije iznosi 2,9 m, a širina 1,8 m. Grob 70 nalazio se uz sjevernu stranicu konstrukcije, a imao je kamenu grobnu arhitekturu koja se sastojala od poklopnica koje su činile veće ploče i obložnice načinjene od amornog kamena postavljene „na nož“. U grobu se nalazio jedan pokojnik orijentacije zapad-istok u ispruženom položaju, s rukama položenim na zdjelicu (Gusar, Ćurković 2023: 268–270). Već tijekom istraživanja 2023. uočeno je da se ispod groba 70 nalazi stariji ukop koji je istražen u ovogodišnjoj kampanji. Riječ je o grobu 75 s kamenom grobnom arhitekturom koja se sastojala od poklopnica u vidu triju masivnih kamenih ploča, ispod kojih je pačetvorinasti grob čije su obložnice rađene od kamenih ploča i

tigated graves were dated to the 13th and 14th centuries based on the finds and burial customs (Delonga, Burić 1986: 165).

The latest systematic research began in 2016 managed by the Benkovac Heritage Museum in cooperation with the Department of Archaeology of the University of Zadar. So far, four archaeological excavation campaigns have been conducted (2016, 2018,

amornog kamena slaganog u tehnici suhozida. Unutar groba pronađen je jedan skeletni ukop orijentacije zapad-istok. Pokojnik je u grob položen u ispruženom položaju s rukama uz tijelo.

Od ostalih istraženih grobova koji su pronađeni u ovoj kampanji riječ je o različitim tipovima grobova. Kod grobova s arhitekturom, obložnice i donožnice su najčešće činile lomljene kamene

2019, 2023) and one geophysical research campaign (2017), during which it was established that there are at least two horizons of graves, the older of which belongs to the Early Middle Ages, which is confirmed by the finds of single-beaded earrings, while the younger one probably dates to the 13th-14th centuries (Ćurković 2017).

The 2024 excavations continued from last year's

Istraživanja grobova (foto: M. Šimičić)
Investigation of the graves (photo: M. Šimičić)

ploče posložene „na nož“ ili amorfno kamenje slagano u tehnicu suhozida, a često imaju i poklopnice, no javljaju se i grobovi ukopani u jednostavnu zemljanu raku. Zanimljiv primjer predstavlja grob 76 u kojem je nađen dvojni ukop u jednostavnoj zemljanoj raci. Širenjem istraživanja prema jugu pronađene su kamene konstrukcije slične grobnoj parceli groba 70 koje su građene od većih priklesanih kamenih komada posloženih „na nož“.

Dužina konstrukcija iznosi 2,6 – 2,9 m, širina 1,2 – 1,7 m, a trenutno su vidljive četiri te će se istraživati u idućoj kampanji.

campaign, west of the church. The head of the excavations was Marin Ćurković from the Benkovac Heritage Museum, the deputy was Karla Gusar from the Department of Archaeology of the University of Zadar, and the members of the research team were Jure Šučur and Marina Šimičić from the Department of Archaeology of the University of Zadar, and archaeology students from the University of Zadar: Fran Mlinarić, Barbara Stepić, Nada Matković, Laura Šinković, Marko Antonio Anić, Jura Mašić, Duje Galić, Gabriela Puškar, Marin Masle, Ana Knez, Pia Hawlina and Magdalena Prankić.

The research area included seven squares, which

Arhitektura groba 75 (foto: M. Šimičić)
Stone construction of grave 75 (photo: M. Šimičić)

continue the square grid that was set up by MHAS employees in the 1980s with squares measuring 4 x 4 m. Work continued on grave 70, which was excavated in 2023 (Gusar, Ćurković 2023). This is a grave located within a structure made of large, vertically placed stone slabs. The length of the structure is 2.9 m and the width is 1.8 m. Grave 70 was located along the northern side of the structure, and had a stone tomb architecture consisting of lids that were made of larger slabs and linings made of amorphous stones placed vertically. The grave contained a single deceased, oriented west-east, in an extended position, with the hands resting on his pelvis (Gusar, Ćurković 2023: 268–270). During the 2023 excavation, it was already noted that an older burial was located beneath grave 70, which was excavated in this year's campaign. This is grave 75 with a stone tomb architecture consisting of covers in the form of three massive stone slabs, beneath which is a quadrangular grave lined with stone slabs and amorphous stones arranged in the dry-stone technique. A single skeletal burial was found inside the grave, oriented west-east. The deceased was laid in the grave in an

Grobne parcele (foto: J. Šučur)
Burial plots (photo: J. Šučur)

SOPOT '24
KV61 SH100
17/10/2024 GR 76

Grob 76 (foto: M. Šimičić)
Grave 76 (photo: M. Šimičić)

Grob 75 (foto: M. Čurković)
Grave 75 (photo: M. Čurković)

Pogled na lokalitet Šopot - Crkvina s istoka (foto: M. Čurković)
View of the Šopot - Crkvina site from the east (photo: M. Čurković)

a odnose se na manju količinu srednjovjekovne grube keramike ukrašene valovnicom i bradavičastim ukrasom, staklenih i metalnih predmeta te nekoliko ulomaka tegula. Nakon istraživanja provedena je radiokarbonska analiza dijela skeletnih ukopa koja je dala nove podatke o višeslojnom nalazištu datirajući lokalitet od 8. do 13. stoljeća, s trima horizontima ukopa, što ćemo pokušati utvrditi u daljnjim istraživanjima.

extended position with his arms by his side.

Other graves excavated in this campaign were of different types. In the case of stone-built graves, the linings and footstones were most often made of broken stone slabs arranged vertically or amorphous stones arranged in the dry-stone technique, and often had lids, but graves dug in a simple earthen pit also occur. An interesting example is grave 76, in which a double burial was found in a simple earthen pit.

As the excavations expanded southward, stone structures similar to the burial plot of grave 70 were found, which were built of larger, roughly dressed stone pieces arranged vertically. The structures are 2.6–2.9 m long and 1.2–1.7 m wide. Four of them are currently visible and will be investigated in the next campaign.

The finds in this year's campaign are few, and relate to a small quantity of medieval coarse pottery decorated with wavy and nub-like decorations, glass and metal objects, and a few fragments of tegulae. After the research, radiocarbon analysis of part of the skeletal burials was conducted, which provided new data on the multilayered site dating it from the 8th to the 13th century, with three burial horizons, which we will try to define in further research.

LITERATURA / REFERENCES

- BAČIĆ, S. 1989, *Perušić: župa Marijina Uznesenja u Zadarskoj nadbiskupiji: prošlost i sadašnjost župe u prigodi 540. obljetnice prvoga spomena župne crkve*, Split: Zbornik Kačić.
- BURIĆ, T. 1986, Šopot kod Benkovca (nastavak revizijskog istraživanja), *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva*, 18/1, 30–31.
- BURIĆ, T. 2006, Boce, čaše i vrčevi kao grobni prilozi u kasnom srednjem vijeku na sjeverozapadnom i središnjem Balkanu, *Histria Antiqua*, 14, 225–237.
- ĆURKOVIĆ, M. 2017, Šopot-Crkvina, *Hrvatski arheološki godišnjak*, 13/2016, 623–625.
- DELONGA, V., BURIĆ, T. 1984, Šopot kod Benkovca – srednjovjekovni lokalitet (revizijsko istraživanje), *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva*, 16/3, 47–48.
- DELONGA, V., BURIĆ, T. 1986, Šopot kod Benkovca. Predromanička crkva i srednjovjekovna nekropola, *Arheološki pregled*, 26/1985, 165–166.
- DELONGA, V., BURIĆ, T. 1987, Crkvina – Šopot kod Benkovca, *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva*, 19/1, 36–38.
- GUSAR, K., ĆURKOVIĆ, M. 2023, Novija istraživanja nalazišta Šopot – Crkvina, *In situ – godišnjak Odjela za arheologiju*, 2/1, 262–270.